6.11.2024

Esittely

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Pelastusylitarkastaja Pekka Tiainen

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus asetuksen (EU) 2021/1058 ja asetuksen (EU) 2021/1057 muuttamisesta - Alueellinen hätäapu jälleenrakennukseen (RESTORE)

EU:n pelastuspalvelumekanismin (Union Civil Protection Mechanism, UCPM) esittely

EU:n pelastuspalvelumekanismi (UCPM)

- 2001 perustettu EU:n pelastuspalvelumekanismi, jonka kautta jäsenmaat (MS) ja osallistuvat maat (PS) voivat koordinoidusti lähettää pelastuspalveluapua ja humanitaarista apua (Civil Protection assistance) kriisialueille
  - 27 EU ja 10 osallistuvaa maata (Albania, Bosnia and Herzegovina, Islanti, Montenegro, Pohjois-Makedonia, Norja, Serbia, Turkki, Ukraina and Moldova)

Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismista (Union Civil Protection Mechanism) on viime vuosina tullut yksi keskeisimmistä kansainvälisen avunannon välineistä. Pelastuspalvelumekanismi kattaa erilaiset luonnononnettomuudet ja ihmisen aiheuttamat katastrofit, kuten suuronnettomuudet, kemikaali- ja ympäristöonnettomuudet sekä terroritekojen seurauksiin vastaamisen.

Mikä tahansa maa voi pyytää apua unionin pelastuspalvelumekanismin kautta, kun maan omat voimavarat eivät riitä vakavasta onnettomuus- tai häiriötilanteesta selviämiseen. Euroopan komission alainen eurooppalainen hätäavun koordinaatiokeskus (Emergency Response Coordination Centre, ERCC) koordinoi avunpyyntöjä ja avun antamista.

Apu perustuu jäsenmaiden kansallisiin voimavaroihin, joiden kehittämiseksi on saatavissa EU-rahoitusta. Apu voi olla asiantuntija-, pelastusmuodostelma- tai materiaaliapua. Usein apua annetaan EU:n ulkopuolelle, kuten esimerkiksi Afganistanin evakuointeihin tai Madagaskarille luonnononnettomuuden jälkeen.

Merkittäviä pelastuspalvelumekanismin avunantotehtäviä ovat olleet koronaepidemiaan aikaiset toimet vuosina 2020–2022 sekä Turkin ja Syyrian maanjäristykset helmi-maaliskuussa 2023. Tähän mennessä laajin ja pitkäkestoisin EU:n pelastuspalvelumekanismin operaatio on materiaaliavun toimittaminen Ukrainalle ja sen rajanaapurimaille helmikuusta 2022 lähtien.

Pelastuspalvelumekanismin on vastattava yhä monimuotoisempiin uhkiin. Totutusta poikkeaviin, monialaisiin ja monimutkaisiin uhkiin vastataan parhaiten järjestelmällä, jossa yhteistyö viranomaisten ja koko yhteiskunnan toimijoiden välillä toimii. Yksi esimerkki tästä on suomalainen kokonaisturvallisuuden konsepti, jossa yhteiskunnan

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@gov.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä.

Pelastuspalvelumekanismin kautta voidaan vastata monenlaisiin uhkiin ja globaaleihin haasteisiin. Venäjän hyökättyä Ukrainaan avun tarve Ukrainassa eri sektoreilla on vain kasvanut, ja materiaaliapua niin terveydenhuollossa, koulusektorilla kuin pelastustoimessakin tarvitaan vielä pitkään. Tiivis yhteistyö avun koordinoimiseksi Ukrainaan on tärkeää EU-tasolla, ja pelastuspalvelumekanismin kautta apu kanavoituu perille.

Ilmastonmuutoksen myötä Euroopan lämpötilat ovat nousseet merkittävästi ja äärimmäiset sääilmiöt ovat lisääntyneet niin Euroopassa kuin muualla maailmassa. Pelastuspalvelumekanismin kautta parannetaan Euroopan maiden yhteistyötä luonnon ja ihmisen aiheuttamien katastrofien ennaltaehkäisyssä, varautumisessa ja avustustoiminnassa.

Myös valtioiden välinen yhteistyö kriiseihin varautumisessa korostuu. Esimerkiksi CBRN-uhat (kemialliset, biologiset, säteily- ja ydinuhat) ja hybridiuhat eivät välttämättä rajoitu pelkästään yhteen valtioon.